

SLOVENSKI GLASNIK.

Cena polletna
1 gld. 35 kr.

Lepoznansko-podučen list.

Po pošti
1 gld. 50 kr.

Odgovorni vrednik in izdajatelj: **Anton Janežič.**

Št. 11.

V Celovcu 1. novembra 1862.

VIII. zv.

Jesenski roži. *)

(Zložila U. Vičič-eva.)

Roža krasna! kako lepo
Sama tukaj le cvetevaš;
Sestram tvojim pa ne sije
Nič več ljubo gorko solnce.

Druge cvetke oj že zdavnej
Vzele so slovo od mene;
Ti pobešaš le glavico,
In me prašaš — so še ktere?

Lahki vetrič ne pihlja več,
Ki želi te pokrepčati;
Burja sama gospodari,
Ki ne vé za tvoje želje.

Pomorila grozovita
Vse je lepe tvoje sestre,
Na-te tudi se spominja,
Da te pogubi kot druge.

Naj te vterga toraj roka,
Ki ti do sih dob je stregla,
Vedno ti pomoč daje je,
Si postala radost moja.

Vtergam naj te, da pri meni
Bivala boš mali časek;
Ko pa kras minul te bode,
Žalovala bom po tebi.

Obraz.

(Zložil S. Jenko.)

O večerni uri
Stal sem poleg Save,
Derla z glasnim šumom
Je z višav v planjave.

„Mladi fant iz zdrave
Iz strani gorate
Grem prot južnim krajem,
Grem med svoje brate.“

Tak s šumečim glasom
Bistri val mi pravi,
Dam mu sporočilo:
Serčno jih pozdravi!

*) Prav radi smo sprejeli pričujočo cvetico, izdelek domorodne gospodične ljubljanske, v Glasnika; naj mu jih kmalo še več prileteti!

Davorin.

(Konec.)

Davorin prehodi po dolgem in širokem nekoliko vasi in trgov, preden dospě v inško dolino in korači meni nič tebi nič zamišljen od kraja do kraja vedno naprej; javalne da bi bil kakega popotnega pozdravil, če bi ne bil te lepe in prijazne navade že od mladih let vajen. Po poti gredé si po gostem briše solze, ki se mu iz oči pocejajo. Tički na hrbtu ga večkrat, preden jih spečá, zamišljene predramijo, ko mu začnó na vso moč zvergoleti. Žalosten se ozira na citre, ki jih ima na ledji pripasane, dostikrat že truden, lačen in žejen, dokler pritolče čez nekoliko dni v poglavitno mesto na Tiroljskem, ktero se mu je vse drugačno in prerojeno od nekđaj zdelo. V mesto prišedši spečá svoje pevalice kmali eno za drugo, in premožni meščani so mu jih tudi vrlo preplačevali. Veselje čez veselje ga vnema, da je tičke tako brzo poprodal in toliko lepega in svetlega denarja za-nje stržil. Eno polovico je poslal sestrici, za drugo si je pa omislil raznega kramarskega blaga. Oh, kakošno veselje je bilo za Rozaliko, ko ji je pismonos poslani denar izročil!

Koj drugi dan po dovršenih opravilih jo vreže poln nade proti bavarski deželi, češ, da si bo po ptujem opomogel in če mu bo šla kupčija po sreči, tudi s časom okrepčal, sestro lahko oskrboval in se z Ančiko zaročil. Toda rajtinga se mu je kmali zmedla. Enega dne po poldne, že precej pozno pod noč, vsede se poleg ceste na siv in z mahom preraščen kamen; jame svojo osodo preišljevatí in se ozira tje čez bele gore proti domovini, kjer je zapustil drago sestrico in Ančiko in na mah priigra bistra solzica v jasno oko. — Seže po citrah, strune napnè, začne jih prebirati in mu pojó, kakor da bi mu jih bil sam Apolo ubral. Ves navdušen povzdigne svoj glas in začne proti domovini obrnjen milo peti:

Z Bogom griči in ledine,
Z Bogom! vsi ostanite:
In sestrici ve edine,
Nikar me ne zabite!

Z Bogom bistre studenčine
Kraja milorojstnega;
Z Bogom znanci domovine,
Bratje ljudstva prostega!

Z Bogom drage mi planine,
Logi tam unstran gorá;
Polja, vrtje in ravnine
Okróg mojega domá!

Ostanite mi vsi dragi,
Dokler spet se vidimo,
Zadovoljni ino zdravi,
Se veseli snidemo!

Zdaj Davorin vstane in jo proti Monakovemu potegne. Ko že blizo poglavitnega parskega mesta pride, mora v neki vasi več nedelj ostati. Huda vročinska bolezen ga napade, na posteljo vrže in sčasoma ob vso gotovino pripravi, da nima družega, ko spet popolnoma ozdravi, kakor borne citre. — Dragi bravec! ne bom ti na drobno popisoval njegove osode, vsakdo si lahko sam očrta njegov žalostni stan in okolščine, če si ga le v ptuji deželi neznanega s prazno mošnjo brez plenka in cvenka in brez pomoči v velikih stiskah in skerbéh zakopanega misli, da ima domá betežno sestro in drago ljubico, ki bi obé rad osrečil. Pa kako in s čem, ker ga nima božjaka v žepu, s katerim bi si znal spet na noge pomagati, da bi si blaga omislil in ž njim po hišah kramaril. Domú se vrniti, to mu tudi ne kaže, to bi bil za Rozaliko prehudo, za Ančiko pa — —! — Torej ne more in neče s praznimi rokami tje iti, kamor ga srčne želje vedno ženó! — Le naprej, naprej ga nada naganja, in tako korači zlagoma proti stolnemu bavarskemu mestu, ne vedé, kaj bo v tem velikem mestu počel. Kmalu po svojem dohodu zadene v neko pivnico, ki je bila polna čvrstih in veselih rogoviležev, ki razne šale uganjajo in pojó, da vse vprek leti, da se revežu skor smrt ni tako priskutila, kakor obnašanje teh razbrzdanih dobrovoljcev. Davorin se, skor bi djal, boječ k peči vsede, ter si dá merico ola prinesti, in ko si žejo ugasí, vzame citre v roke in jame prav izvrstno na njih strune prebirati, da premično zabrenčé; pivci potihnejo in so bili od prvega do poslednjega vsi eno uhó. Ko Davorin citrati neha, jamejo ga enoglasno hvaliti, in ta hvala ga tako ojunači, da začne koj drug napev brenkati, in ko tudi tega z enako ročnostjo končá, nastane ploskanje zadovoljnosti po celi pivnici, in ko v tretje citrati neha, vzame eden izmed nazočih pivcov okrožnik v roke in jame od enega do družega po pivnici pobirati, in kmalo je nabral lep kup, ki ga Davorinu v klobuk strese ter pravi: Lej, če boš povsod tako žetev imel, kmalo obogatiš. — Med tem, ko se na mizi prazni vrči polnijo in zapored praznijo, in strašen šum in direndaj po pivnici razlega, Davorin še vedno pri peči s prazno steklenico sedi. — Zberajo se tukaj oni junaki, ki so bili za grško deželo vdinjani dobrovoljci in so šli za grško svobodnost se s Turki bojevat, ktere smo tudi skoz Ljubljano leta 1832 pred božičem v nekterih oddelkih marširati vidili. Davorin vidi veselo uganjanje — in kdo bi verjel, da ga jame malo po malem na se vleči. Pa gotovo bi se mu te misli zbudile ne bile, ko bi bil le nekoliko na dom — Rozaliko in Ančiko pomislil. Ko nekoliko časa tù zamišljen medli, kakor da bi ga bil celi svet zapustil, in v svojo prazno posodo gleda, približa se mu nek suh dolgopetnež bistrih očí, ostrega pogleda in sirovega obraza, in ga tako rekoč pikaje nagovori:

„He, vrli junak, kaj ti je, da se držiš, kakor bi bil komu metle upal? Kdo bo dan današnji glavo pobešal! Ne drži se, kakor bi ne znal pet

šteti! — He, krčmarica, ta fant ima gotovo gada v žepu, prinesite mu maslic ola. Naj je vesel z nami vred!”

Davorin gleda dolgopetneža in se mu prav čudno zdi, da se ptujec za blagor njegov poteguje, kaj takega se mu ni še pripetilo, kar je popotoval. Res čudno se mu zdi, od kod ta gostoljubnost in postrežba, tako da mu v zadregi še skor odgovora dati ne vé.

Poln maslic pa že spet stoji na mizi.

„No trčiva! Živila svoboda!” zakliče dolgopetnež. In Davorin ž njim trči in pije.

„To ne veljá. Vse moraš izpiti, lej tako le, kakor jaz!” mu dolgopetnež pravi. „Če pa še ne znaš, saj se lahko navadiš. In da ti vse povem: Danes si moj gost; pij, kolikor hočeš; upijani se menda ne boš, in če bi se ravno, kaj neki temu?”

In že drug maslic stoji pred njim, ktereга mora tudi do dna izprazniti. Toda ga tudi kmali čuti, in jame se mu po glavi vrteti, in ravno tega je dolgopetnež pričakoval.

„Kaj ne, da imamo vrlo življenje?” pravi mu ošabno. Lej, če le hočeš, zna se ti ravno tako goditi. Mi gremo na Grško, da se tam z nevernim Turkom poskusimo, ali je za kakošno rabo. Vrlo življenje nas čaka na Grškem; da bi le že tam bili, sekali bi jim glave, da bi jim padale, kakor pod koso zreła trava. Tam bomo prav za prav gospodje, služili ne bomo samo svobodnosti, ampak storimo tudi dobro delo, ako Turka v kozji rog vženemo. Iz dežele nas gre največ del ubogih — pa kaj, če Bog dá — bogati in imenitni se povrnemo čez leto in dan v domačijo.”

„Že čez leto in dan?” spusti se mu Davorin v govor. Ta govor mu v srcu zaigra, še bolj pa bogastvo, od ktereга mu kvasi dolgonog.

„Morda čez leto in dan, če bo le sreča na naši strani, gotovo pa čez dve teti! No alá! trči, tù nam bodo grški tolarji v žep leteli in dvajsetice, prigovarja mu dolgopetec in dela zobé skominaste, da se mu že zdaj po omenjenih rečéh sline cedé; popade vrč ola ter ga pred Davorina postavi, ki ni bil piti vaje, in iz Monakovega ol komaj po imenu pozná; ves navdušen zavpije „še en maslec!”

„Tri sto medvedov! ti ga znaš piti!” reče mu s pohvalo. „Če hočeš z nami držati, pridruži se nam. Vsacega vzamemo, kdor ima le zdrave ude, da ima le bistro oko in dobro sliši. Tak fant, kakor si ti, menda se vendar ne bo za pečjo v domovini kisal. Povej, če greš, jez sem voditelj! Denarja ti ne bo primanjkovalo, živel boš ko tič!”

Davorinu to slišati se omotica dela pred očmi. On misli, če se jim pridružim, storim po volji božji, in tudi sestri in Ančiki bo to všeč. Premišljuje le malo časa, na enkrat pa pravi: „Naj pa bo, in seže dolgopetcu v desnico.

„Tu imaš eno krono are!“ reče mu dolgopetec in pelje pretančnega mladenča med množico veselih pivcev, ki bodo njegovi tovarši na bojišču. Hrumeč smeh zadoni po celi pivnici in steklenice rožljajo in z vrči prevarjeni trkajo, da vse križem leti.

„Bog te sprimi, dragi brate!“ pozdravljajo ga tovarši.

„Bog daj srečo, vrli bojevavec za svobodo“, šumé okrog miz, da se grmeči Bog ne sliši.

Davorinu preide vid in sluh. On se raduje in popiva s pivci do trdne noči, in koj drugi dan zaspan in omotičen po sinočnem pijančevanju podá se na pot proti daljni grški deželi. Toda pečene piščeta mu tukaj ne leté v grlo. Vse omenjene obljube in zlati gradovi, ki mu jih je zidal dolgopetec, splavali so po vodi — kmalo vidi, da je prekanjen. Grenka žalost in kes se ga osujeta, in žal mu je neizrečeno, da se je dal na led speljati. In Bog vé, kaj bi bilo iz njega, če bi ga ne bila nepričakovana sreča in mila osoda na drugo pot obrnila, in nazaj v drago domovino napolnila!

V jeseni leta 1833 se je bojeval Davorin pod poveljstvom pogumnega francoskega vojskovodja Maison-a. V Moreji, najkrasnišem grškem polotoku, ki je rodoviten in donáša prebivavcem dobičkov in pridelkov na kupe in bogastva v milem podnebji obilo obilo, gospodarile so Sultanove krdela pod Ibrahimom, egiptovskim bašatom, strašno grdó. Nobenemu človeku niso prizanesle, še celo nedolžni otroški mladosti ne. Hiše mirnih in zadovoljnih prebivavcev so požigale, setve mandrale ali palile, oljkine zasadbe, največe bogastvo te dežele, pokončevale in pogonobile najlepše polja in travnike. Vsacemu je srce krvavelo, ki je vidil neusmiljeno ravnanje. Stiske in nadloge so trpele cele tri leta. Ko pa Francozi z morja na suho stopijo, pela je vsa druga. Vojskovod Maison vdari in napade turško armado, otepe jo in brez vsega obotavljanja iz Moreje spodí. Nesrečni Grki jamejo prosteje dihati in pod francoskim varstvom svoje hiše staviti, polje obdelovati, vinograde in oljnike oskrbovati. Vrisk in veselje se razlega po celem otoku od severja do juga, in od vzhoda do zahoda.

Nekega večera, ko je ravno milo solnce svoje žarke pred zahodom spuščalo v morje, ki obliva grški polotok, deró Francozi z vso silo za bežečimi turškimi krivoverci, da bi jih do poslednjega moža z grške zemlje potrebili. Pridši na primorje vidijo, kako se turške barke naglo od primorja podvizujejo. Ondi pa, kjer se Davorin s posebno srčnostjo bojuje, zakasnilo se je več Turčinov, ki ne mislijo, da so jim Francozi že za hrbtom, in uganjajo neizrekljive grozovitosti. Francozi planejo čez nje in udrihajo po njih, da je bilo jój! Potijejo in okrnijo jih, kolikor jih le zasačijo. Davorin predere v neko veliko in lepo hišo, iz ktere mu silni jok in tarnanje nasproti doní. Vrata vlomi — in kaj vidi? Mati, z otročičkom v naročji, klečé na sredi sobe, joka, moledva in milo prosi.

„Milost, milost! za nedolžnega otročiča voljo mi prizanesite! Bodite mi milostljivi!“, prosi ga s solzami v očeh preskrbna mati in roke kviško povzdiguje. Za pet Kristusovih ran, pustite me pri življenji, nikar me ne morite; vse, kar premorem, rada darujem za življenje svoje in otrokovo!“

„Ničesa ne — pri bradi Mahometa!“

Dalje ni trdosrčni Mahometan kar besedice več črhnil; ne dá se preprositi in ravno ko namerja klečeči materi glavo preklati, v tem hipu se zvrne na tla. Davorin je priskočil in prebodel neusmiljenega nevernika. Vroč kri mu bruha iz prsi in se razliva po tleh; on še nekoliko pojema, pa kmali je po njem. Viditi rešeno mater in otročička ga je neizrečeno veselilo. Puško k sebi pritisne in misli naglo oditi.

„Velikodušni rešitelj življenja mojega in prisrčnega mojega otroka!“ nagovori ga hvaležna Grekinja. „Kako se vam hočem, dragi rešitelj, za skazano dobroto po dolžnosti hvaležna skazati? O, da bi vas mogla dostojno obdarovati?“

„Ničesa ne vzamem!“ odgovori vrli Avstrijan. „Nič drugega nisem storil, ko sem vaji smrti obvaroval, kakor le dolžnost svojo.“

Ta Grekinja šine k predalniku, in vzame iz njega polno možnjo rumenih zlatov, ter jih hoče vojaku posiliti, toda Davorin se brani počila, urno vstane in zgine skoz vrata.

Pa gospa skoči naglo za njim rekoč: „Tako pa vzemite saj ta križec v spomin najine srečne rešitve, naj vas varuje vsake nesreče, dokler boste živeli na svetu“, ter mu v roko potisne dragotino, ktera je bila z dragimi biseri okinčana.

Pa še enkrat se gospá vrne ter ga popraša po imenu. Davorin ji svoje ime zapiše na listek in jo pociđi za svojimi tovarši. Še le na večer ogleduje križec, ki mu ga je Grekinja izročila. Tako krasne dragotine ni imel še nikdar v svojih rokah. Veseli ga neizrečeno; toda še večje veselje občuti, če se spomni storjenega dobrega dela, da je hvaležno gospo z dečkom smrti rešil. — Gotovo ni nikdar mislil, da bi ga znala pogumnost njegova kdaj v ptuji deželi na noge postaviti!

Gospa, ki jo je Davorin smrti rešil, bila je udova. Imela je edinega otroka, Kamilos po imenu; nje mož, Aleksandrides, je bil že pred tremi leti v boji s Turki umorjen. Žena se v teh silnih časih ni več možila; vdova ostane in živi zadovoljna s svojim sinčekom.

Mir drenopoljski stori konec presilni turški vojski. Ker je pa Sultan osodo grške dežele volji velikovlastnikov prepustil, razpustili so se vojščaki sopet na dom. Veliko tovaršev Davorinovih, ki so ž njim iz Bavarije odrinili, odpravi se nemudoma na dom. Veliko velikim se jih je okanilo. Otožni in klaverni pribijajo revni in borni zopet na svoj dom nazaj. Od obljubljenega bogastva ni bilo duha ne sluha. Grajajo in obrekujejo voditelje, ki so jim grško obljubljeno

deželo opisovali, kjer se med cedí in mleko, kamor so šli, kakor prosti klateži, in od kodar so mislili se kakor bogatini vrniti.

Davorin ostane še nekaj časa v vasi blizu Navplije, kjer živi od zaslužka svojih rok, še zmiram v sladkih mislih, do bo tudi njemu kmali napočila mila zarija in ga pripeljala na dom k sestrici Rozaliki in ljubi Ančiki. Ker je bil Davorin čvrst korenjak, malavaril je pri zidanji novih hiš v Navplii. Pri tem delu si je pa že toliko prislužil, da jame spet misliti na svojo domačijo, akoravno je imel tu priliko si veliko več prislužiti kakor v domačiji. Toda ljubezen do domačih gor in planin mu ne dá ostanka dalje v ptuji deželi. Ravno tisti dan, ko hoče z Grškega odriniti, zvé, da odrine avstrijska barka še le v nekaj dneh iz navplijskega zaliva v Trst, zato mora svoje popotovanje za nekoliko dní odložiti.

Čez dva dni se pripelje neka čedno oblečena gospa v vas, kjer je Davorin bival, in želi z njim govoriti. Davorin se zavzame, ko vidi imenitno gospo v sobo priti, bila je ravno ona, ki jo je bil smrti otel.

„Ne strašite se, da k vam pridem! — Menim, da me še poznate. Obarovat vas pridem in srečnega storit, če je vaša volja! —“

Davorin jo debelo gleda in pravi: „O, blaga gospa! jaz sem srečen, Vi ste menda tudi, kar me v srcu veseli. Lejte, ali poznate še ta križec? — Vedno sem imel zaupanje do tega križca. Vse mi je šlo do sedaj po volji, prislužil in prihranil sem si lep denar, tako da morem spet domú na Tiroljsko in svojo sestrico in Ančiko osrečiti.“

„Dobro da vas še najdem; ne zametujte, kar sem Vam za oetje svojega življenja v darilo odločila. Križec dajte za nevestin lišp svoji zaročnici. Ta križec je bil darilo mojega ranjcega očeta — kinčal me je na dan poroke; Vašo nevesto naj kinči tudi ob vajini ženitvi, in naj se me v molitvi spominja. To pošljem pa Vaši sestri“, ter mu podá drago zlato ovratnico, „in to, moj rešitelj, izročam pa Vam!“

Še preden Davorin pomisli, ali bi darilo vzel ali ne, zgine mu Grekinja izpred oči. On gleda in gleda za njo, pa oko njegovo je ne zazrè več, le kočijo vidi tje proti Navplii drdrati, odkodar se je bila pripeljala. Davorin se samši v sobi dolgo časa ne zavé, kaj in kako? — Pa silno se začudi, ko list v roke vzame, ga razvije in pregleda ter vidi, da je nakaz (asignacija) od več sto cekinov, ki mu jih ima bogat kupec v Navplii izplačati.

* * *

„Čudno se mi zdi, kje mora Davorin biti, da ne zveve ne duha ne sluha o njem že toliko časa, Bog vé, ali je živ ali mrtev“, pravi na sv. Mihela večer bolna Rozalika Ančiki, ki pri nje postelji žalostna stoji, in ji iz nekih bukvic bere.

„Kje neki? Ne boj se ne, Bog ga ni zapustil, le mirna bodi; ravno sinoči se mi je od njega sanjalo, da še živi, in pozdeva se mi, da kmalo pride nazaj.“ Tako jo Ančika tolaži.

„Ne bodi avšasta, ljuba moja! Ko bi še živel, gotovo bi nama bil že pisal. Pa kar nič ne dá vediti od sebe, kakor da bi ga več na svetu ne bilo. Res za-nj sem v velikih skerbéh!“

To ti povem: Davorin je živ in bo kmali kmali tukaj;“ reče jej Ančika nekako užgano. — In res; to se je kmalo zgodilo.

Ko neki večer sopet deklici skup sedite, potrka nekdo na vežine vrata. V hipu skoči ona k oknu, da pogleda.

„En mož pred vratmi stoji!“ natihama zaseptá. „Kdo je?“ z okna popraša.

„Jez sem, draga duša, jez!“ bil je prijazni odgovor.

„Oh, ljubi Bog! Davorin je Davorin! Rozalika, Davorin, oh Davorin je tukaj! Oh mati božja, in že tako pozno! Oh le berž! Dragi moj Davorin! —

In Ančika nevtegoma skoči k veženim vratom, jih odpre, in Davorin stopi v vežo. Oh, veselje čez veselje! Ančika se mu okrog vratu oklene in se prevelikega veselja razjoka. Zaporedoma ga objema in poljubuje. Ravno tako tudi Rozalika brata ljubeznjivo pozdravlja, kateri drago sestrico z bratovsko ljubeznijo objame in pravi: „Rozalika, hvala Bogu, da te še živo najdem! — Pomočkov imam dovolj; če Bog dá, boš kmali okrevala in ozdravela,“ kar se je tudi, čeravno počasi, vendar le zgodilo.

Ančika in Davorin sta bila čez pol leta mož in žena in z Rozaliko vred prav srečna.

J. Kosmač.

Narodske pesme.

Duša s skrateljema.

(Grgarska.)

Tam stoji stezica,	„Jaz grem na žegnan britof
Po stezi teče dušica,	Mojega telesa prašat,
Tam ju srečata dva hudiča	Komu je ono služilo,
Z zavitimi rogami	De je mene pogubilo?““
S kosmatimi nogami.	
Prijela sta vbogu dušicu:	Pršla je na žegnan britof,
„Kam greš ti, vboga dušica?“	Jiskala je svoj grobec.

Kadar je grobec nejšla,
 Gor na-nj je pokleknila:
 Telo moje, vstani gore,
 Pejdi ljudem antreh dajet,
 Se nisi vmilo, nisi molilo,
 Ko le kartat si šlo,
 Vbogu dušu zajegralo,
 Vbogu dušu zakrtalo.

Prijela sta ju dva hudiča,
 Vrgla sta ju će pred pekel,
 Sta ju adan druž'mu na vile p'hala.

Pusti me ti huda hudoba,
 Naj grem jez na žegnan britof
 Mojega telesa prašat,
 Komu je ono služilo,
 De je mene pogubilo.

Pršla je na žegnan britof,
 Jeskala je svoj grobec.
 Kadar je grobec nejšla,
 Gor na-nj je pokleknila:
 'Teló moje, vstani gore,
 Pejdi ljudem antreh dajet,
 Se nisi vmilo, nisi molilo,
 Ko le kartat si šlo,
 Vbogu dušu zajegralo,
 Vbogu dušu zakrtalo.

Kako bom jest gore vstalo,
 Ker jemam preozku hišu,
 Z rebrami me skupej stiska,
 Noge jemam vse zasute,
 Oči jemam vse zaplute.

Prjela sta ju dva hudiča,
 Vrgla sta ju će pred pekel,
 Sta ju adan druž'mu na vile p'hala.

Pusti me ti huda hudoba,
 Naj grem svet'mu Mihelu na vagu,
 Da bo vagal tudi mene.

Svet Mihel ni mogel vage storit',
 Marija tri kapljice solzic spustila,
 Dušica dosti vage dobila.
 Ti požrtna Marija,
 Ki si nam dušu 'z grla spulila!

Jest sem vam dušu 'z grla spulila;
 Če li ni sama meni služila,
 Pa mi je lih nje mati,
 Ko ju v trupli je nosila,
 In ju je Mariji prporočila.
 Hudiči naj grdojo (sic) za hudičem
 V pekel;
 Dušice naj grdojo za dušicam'
 V nebesa.

Zap. M. Ternovec.

Sv. Katarina.

(Krška.)

Sveta Katarina
 Je bila jedina;
 Nju su prišli prosit
 Tri kralji od svita:
 „Oj ti Katarino
 Vazmi mene kralja.“
 „Nit ću tebe kralja
 Ni tvojega dara,
 Nego ću vazeti

Marijina Sina
 I hoću poč stati
 (v) Marijino stanje.“
 Na to se rasrdi
 Ta cesar žudijski.
 „Oj vi verne sluge!
 Poslušajte mene.
 Što ću vam ja reći:
 Latite vi Katu

Ter ju popejajte
 Va tamnu tamnicu,
 Neka nutri stoji
 Punih sedam godin.
 „Oj vi verne sluge
 Poslušajte mene,
 Što ću vam ja reći:
 Katine koščice
 Na kupac zberite,
 Od Kate prašiče
 Na vetar vrzite.“
 Kad su oni prišli
 Va crnu tamnicu,
 Tamnica je svitla
 Kano svitlo sunce,
 Nutri Katarina
 Ko jedna gospoja
 Tri krat mi je lipja
 Ner je prvo bila;
 Na glavi jej raste
 Židovska rožica,
 Na prsij joj mladoj
 Svitlo sunce sija.
 „Oj ti Katarino
 Vazmi mene kralja.“
 „Nit ću tebe kralja
 Ni tvojeja dara
 Nego ću vazeti
 Marijina Sina

I hoću poč stati
 (v) Marijino stanje.“
 Na to se rasrđi
 Ta cesar žudijski.
 „Oj vi verne sluge!
 Poslušajte mene,
 Što ću vam ja reći:
 Pojte udelati
 Jedne tanke kola,
 Latite vi Katu
 Ter ju popejajte
 Pod 'ne tanke kola,
 Kola će ju trti,
 Britve će ju rizat.“
 Kada je to bilo,
 Na to je priletel
 Jedan anjel z neba,
 I uhiti Katu
 Za desnu ručicu,
 I on joj daruje
 Na nje desni prstić
 Jedan zlatni prsten
 I on joj govori:
 „Oj ti Katarino
 Do sada si bila
 Božja službenica,
 Od sada ćeš biti
 Božja zaručnica.“
 Zap. J. G. Krasanin.

Vila.

(Spisal Dav. Terstenjak.)

Po narodnih serbskih pesmih in povestih je Vila prevažno bitje, ktero se je pri Serbii do cela udomaćilo. Vila ima dvojno stran — belo — svetlo — prijazno — blagodarno, in pa černo — temno — osodno — maščevavno.

Po svojih dobrih lastnostih se Vila imenuje: bjela djeva oblečena v belo široko oblačilo z lepimi dolgimi lasmi in črnimi očmi, ki je posebno junakom prijazna, zna prerokovati (glej Schwenk Myth. der Slawen 255) itd.

Domovina Vilam je po narodnih serbskih pesmah večidel planina, kraji pečevnati, berda (Taloj I, 76 II. 208). *)

Razun planin so jim tudi megle in oblaki stanovališča, in v narodnih serbskih pesmah se večkrat omenja, da Vila oblake nabira (Taloj 4) itd. Pa tudi v belem oblačilu pleše rada po zelenih travnikih, koplje se v jezerih, in veli se: povodkinja; iz jezer se vzdiguje rada v zrak, in iz zraka pošilja morivne strele (Grimm deutsche Myth. 245).

Iz tih lastnost se da sklepati, da je Vila osebljena megla in podobna nordiški boginji: Vala, Valva, Vólva.

Ker so megle različne, različne so tudi Vile. Megle niso zmirom bele in svetle; ne škropé samo rodovitne vlage nebeske na zemljo, temoč one so tudi černe, nesrečonosne; v njih prebiva blisk in grom, toča in pokončevavna ploha; zato se očituje tudi Vila kot neprijazna, strup prinašajoča (Taloj 65) gradove podirajoča (burni oblaci) od starišev preklete otroke odnašajoča, katera iz oblakov meče smertonosne strele na ljudi, jih v boj in vbojstva spodbada, in se v kervno osveto (maščevanje) z junaci pobratuje.

Enako černo stran imajo tudi nemške Valkyre, ktere so ednake z Valami (glej Dr. Weinhold die deutschen Frauen str. 60). Kakor jaše nordiška Vala na volku s kačami oberzdanem, tako tudi serbska Vila na jelenu, s kačami oberzdanem. Jelen je symbol berzosti; zato Vila na jelenu jaše in jelena imenuje svojega brata. Vila, na jelenu, s kačami oberzdanem, jahajoča ni druga, kakor berza bliskonosna megla, zato se veli: ljuta, kleta, in pošilja besnobo in ljutost; ta okolščina nam razlaga vzrok, zakaj se v stari češčini (Dalimil 3) besen človek veli: Vîla, primeri serbsko prislovico: „Moto vilo Vilo“, kar pomenja nemirnega, zmešanega, nepokojnega človeka. **)

Staročeski glosator Wacerad je Vilo primeril Hekati, kar pričuje, da je dobro poznal bistvo in lastnosti Viline. Tudi Hekata ima belo in černo stran. Hekata je branila vhod kraljevih palač, sedela je v sodbi knezov, branila popotnike na suhem in na vodi, delila zmago vojski (Nat. Com. Myth. I, 3. cap. 14), ravno tako je tudi Vila prijateljica junakom, tovaršica popotnikom.

Hekata je bilo bajanica, posebno ljubezni; ona je storila, da so bajevne zelišča rastle iz zemlje, kakor Mandragora (Seneca Hyppolyt. 4149 Theocrit II, 12) in te lastnosti ima tudi Vila. Ona je vedečina (veštica) in vračnica, zato so po nji nastale poznamnjevanja serbske:

*) Ker sem Vukove narod. serpske pesmi posodil enemu svojih prijateljev, moram tu Talvine prestave navajati.

**) Primeri še česki: vily, närrissh, polsk. vilać, verrückte Streiche machen.

vilovan, zauberhaft — vilenik, Zauberer — vilozmaj, Zauberdrache (glej Kollar Slaw. Bohyn. 286). *)

Zakaj da je oblačna boginja — vodna žena tudi boginja gatanja in prerokovanja, lepo razlaga učeni Mannhardt (Germ. Myth. 571): Der Gedanke, welcher aus den Wasserfrauen (Wolken) die Vilen und Völen schuf, ist die Vorstellung des plätschernden Regens und lauten Donnerhalls als Rede. **) Zato je Vila tudi boginja zgovornosti, pesem itd., in se ujema z indiško Apa (staroslov: vapa=voda), ktera se v Vedah tudi po gostem veli boginja govora: „vač“ (primeri horvatsk. večati, berathen; večnica, Rathhaus) pesem itd. (glej Rigveda I. 61. 8. in kar o tej primeri piše učeni Kuhn v Zeitschrift für vergleich. Sprachforschung I, 462). Indiške Ape tudi niso drugega kakor nebeške vodne žene osebljene vlago- in dežonosne megle.

Hekata je pošiljala „phasmata“, in je strašila ljudi (Scholiast in Appolon. III, 860), tako tudi Vila. Hekato so radi zvali družico (Theocrit II, 12) tako tudi Vilo — „posestrimo“; Hekata se je prikazovala na razpotjih; zato se je velela: trivía, trioditis (Steph. Byzant. 7. 18), tako tudi Vila.

Appendini (Not. Istor. II) piše, da je Vila bila s cvetjem obrazena kot bela deva, in v roki držala okinčan trivogel, da menda izrazuje trojno njeno lastnost, kot boginjo svetlih plodonosnih oblakov na nebu, kot prijazno vračivno bitje na zemlji, in kot neprijazno bitje podzemeljskega sveta, ker iz natore černih burnih megel se je nov moment izobrazil, kakor Mannhardt (l. c. 576) piše: Die schwarze dunkle Gewitterwolke erschien als Bild des Todes.

Da se Vila tudi očituje kakor boginja smerti, pričujejo serbske narodne pesmi (glej Talvy II, 4. 235, primeri Mannhardt l. c. 571.)

Trivogel je bil pri starih Slovanih navaden symbol kakor Schmid piše (Chron. Zwikaviens. str. 344)

„Forma triangularis nihil insuetum erat apud Slavos, sed in repraesentandis sacris probe observabatur.“

Vila je postala, kakor nemška Vala, sojenica in rojenica, in trivogel je pri starih narodih služil za symbol ženskega rodečega organa.

*) Primeri še: serbsko viliti, schmeicheln, litevsk. viloti, locken, rusk. viljijat, zu verführen suchen.

**) Primeri slov. frazo: Kako lepo dežek govori, žlabra, kak dežek Boga moli. Šumljanje deževo se je starim narodom zdel govor, pesem, in oblačna boginja je celo naravno postala boginja govora, pesem; primeri: horv. kiša žuborí.

Vilino bistvo in lastnosti je tedaj Wacerad dobro poznal, in ker ima več z Hekato ednacij, jo je tudi prav za prav ž njo primeril, če ravno Hekata nikdar ni bila boginja megel, temoč osebljena luna.

V Vili bi tedaj našli boginjo megel — nebeško vodno ženo s prijaznimi lastnostmi: varstva, prijateljstva, vračitve, kot boginjo galanja, govora, pesem — vse to po njeni beli strani kot rodovitna vlago- in dežonosna megla, — pa tudi z neprijaznimi lastnostmi: uboja, osvete, smerti itd. — vse to po njeni črni strani kot burna blisko- in gromonosna megla.

Po svoji belistranije Vila edno bitje z „belo ženo“ Slovencev, „bilo pano“ Čehov, z Valo Škandinavcev, in Apo Indov, in kot boginjo megle je Vilo tudi spoznal Mannhardt. *) Za to govorijo tudi njene stanovišča: planine, berda, jezera, travniki zeleni. Ostaje nam še etymologična razlaga imena Vila, Vala, Valva.

Ker je Vila boginja megle, zato iščem pomén imena v koreniki: var, ver, vir. sansk: var. Ta korenika pa ne pomenja samo v slovenščini, temoč tudi še v sanskrščini to, kar nemške besede: bergen, decken, hüllen; ob enem pa tudi izrazuje pomene schützen, wehren in sorodne.

Iz te korenike je tudi sansk. ūrna, za varna, das Einhüllende, Bedeckende, litevski: vilna, goth. vulla, staroyisokonemški: wolla, latinsk. villus, tudi vellus, staroslov. **ВЛЪНА**, novoslov. volna, grški, kjer je sansk. glasnik $v = \acute{v}$ — $\acute{v}$ ριον, lana; — dalje sansk. urana, Bock, po pravem: volnat, der Wollige, ūra, ovca, v slovanščini po izmeni glasnika v z b in sicer polsk. baran, česki in slov. beran, litevski baronas iz varonas, uronas, primeri litev. urnôti, bedecken. Kakor se je glasnik v že v sansk. v u razvezal, tako se ravezuje tudi v drugih arjanskih (indoevropskih) jezicih na primer: sansk. vapa, aqua, staroslov. vapa, litevsk. upe, flumen, rusk. Upa, nomen fluminis, sansk. vâri, aqua lat. urina, geršk. *ούρια*, avis aquatica, sansk. varu in uru, magnus itd., tako tudi v staroslovenščini: ur = var, vir, ver, mož, zato imena: Uroš, urno = virilis, urno delati = „po moškem delati“.

Iz korenike var ima slovanščina besede: vora, claustrum analogično, kakor Burg od bergen po Grimmu, varoš, ein von Ringmauern beschützter, geborgener Ort; — nemščina: wehren, po pravem wêren sorodno s slov. varovati: odtod: varuh, varh,

*) Mannhardt (germ. Myth. str. 569) piše: Der Name Vala, Valva, Völva entspricht auch dem walachischen Vilva, mit welchem Namen der Walache die Wolkenwelt belebende Geister bezeichnet. Tako tudi pri Valahih (Rumunjih) je to mythično bistvo osebljena megla, pa jeli je izvirno rumunjsko? Dvomim. Pis.

der Beschützer; — sanskriščina: vara, Gatte, popravem: Der Bedeckende, Wehrende, Beschützende; — latinščina vir: — litevščina: vyras, mož, staroruščina: vira: ein Gericht von Männern, Schwurgericht, „vira dikaja“ = nemškemu Wêrgeld, kazen v dnarjih, katera se je mogla plačati za ubitega vira — moža.

Iz oblike vira po navadni izmeni glasnika *) r z glasnikom l: dobivamo naravnost vila, die bergende, bedeckende, hüllende, kar celo naravno poznamlja lastnost megle. Ali kdor kogar varje, vije se ali ga ovije, zato korenika: var (vr) tudi poznamlja pomene: viti, winden, rollen, wälzen, primeri slov: vreti (uro navreti) die Uhr aufwinden, kolo, potaç za-vreti itd.

Vira — Vila — Vala toraj tudi zna pomenjati: das sich Windende, Rollende, Wälzende, kar spet lastnost megle izrazuje.

Kdor kogar varuje, brani, ta nasprotnika hoče previti, primeri nemški: winden in überwinden; zato iz korenike vi — lat, vico, imamo slov: voj, Ueberwindung, vojska, vojsčak, Ueberwinder, **) lužiski: previnoti, überwinden, bolgarski: vivat, überwinden, staroslov.: vitaz, Ueberwinder. Pripona az, êz je slovanska (primeri slov. berglez, lemez itd.) in odgovarja nemškemu: ing, litevskemu: ingas.

Pomen vretja (des Windens) je rodil pomene valjanja, — des Rollens, Wälzens, zato iz korenike var je česko: valka, Krieg, starovisokonemški: val (strages); anglosaksonski: wär (bellum) kakor iz vi—vojska, voj; primeri letiški: vlti, hinwerfen, dalje je iz korenike: var — nemški: val, smert, Tod, als Folge der Ueberwindung, valplaz, walhöl, walhalla, Todtenhalle, walkyre, Todwählerin, litevsk. Velona, Todesgöttin.

Vila toraj zapopada sledeče pomene: Die Bedeckende, Hüllende, die sich Windende, Wälzende — sami pomeni, kateri se lastnosti megle prilagajo. Da v slovenščini nahajamo obliko Vila namesto Vala, to ne sme nas motiti, ker se samoglasniki premenjajo; primeri samo sansk. val, lat. velle, nemšk. Wille, slov. volja, dalje sanskr. vara, latinsko: vir litevsk. vyras in starovisokonemšk. wêr itd.

*) Pott (Etym. Forsch. I, 176) piše: Die vedische Sprache zeigt häufig r, wo die verwandten ein l aufweisen, auch im klassischen Sanskrit selbst ist der Wechsel zwischen r und l häufig.

**) Voj in boj ni vse edno, poslednje je iz korenike bi, schlagen; zato Vojvoda ni v koreniki=Bojvoda.

Maščevanje osode.

(Povest iz sedajnega življenja, spisal Valentin Zarnik.)

Non c'è torto che scusi un tradimento.
Metastasio.

I.

Vozovlak iz Beča se je pripeljal ob desetih dopoldne v Polčane in četrť ure obstal, da odsedejo popotniki, ki so bili namenjeni v bližnji Rogatec ali pa v sosedno Hrvaško. Polčane, same na sebi, so malo mikaven kraj spodnjega Štajerskega. Semertje se vidijo raztresene hiše, boljše da rečem kočee, ki so lesene in s slamo krite; le okoli kolodvora jih je sedaj nekaj lepših iz zemlje zlezlo. Poštni vozovi so se pripravljali dohodnike dalje spraviti, ker bilo je sredi junija in začetek topliškega kopanja in drugih zabav. Se ve, da je bilo skoraj vse v Rogatec namenjeno, ki se sme zdaj, kar zadene obilnost in elegancijo gostov, slovenski Kissengen imenovati, ker v prvem sta za ta čas laški in nemški jezik našega tako spodrinila, kakor v zadnjem nemškega francoski in angleški.

„No, konduker,“ zavpije debel Dunajčan, „koliko časa bote še vpregali in kište nalagali, kaj mislite, da smo prišli Polčane kupovat.“

„E, pustite me, sam ne vem, kje mi glava stoji,“ zavpije plešast možic, ki je ves spehan k poštnemu uredniku tekel.

„No, je pa ta sirov; kaj tacega se samo na Štajerskem dobiti more“, zarenči spet Dunajčan.

„Treba bo ta škandal v pritožbno knjigo vpisati“, obrne se zdaj ves razkačen k trem drugim gospodom.

„Niks dajč!“ odgovori mu eden mrzlo, svoje sosede pomenljivo pogleda in vsi trije se mu v obraz na glas zasmejajo.

„Preklete taljanske duše, dobro vas je Radecki naklepal; gotovo niso bili vsi tako smodnika in svinca vredni, kakor vi trije; pa le počakajte, vislicam tako noben ne uide!“ renčal je Dunajčan, ki bi bil po običaju svojih rojakov na vsako vižo rad s komur si bodi pogovor začel. Jezen teče zdaj h kancliji, naj mu dnar nazaj dadô, ker ni zato plačal, da bi se tu dolgočasoval.

Pa tudi urednik možiceljnu hrbet pokaže in flegmatično zago-dernja:

„Potrpite! kmalo bo vse v redu! — konduker, posebno kočijo za Oroslavje?“

„De, de, de, — prosim št. 5, ki je najlepši voz, kjer so sedeži na novo z žametom prepreženi; — ker po pravici reči — oh sam ne vem, kaj sem mislil povedati — toliko je danes opraviti, — toliko! — tolko! Dunajčan mi ne da miru, Lahi me skoz očala merijo, — pa res, kaj sem že —

„Joško, danes vam je pa gotovo kaj posebnega v roke padlo, ker ste tako zmešani; povejte mi saj, kdo pa vendar posebnega vozú potrebuje?“ vpraša radoveden urednik.

„Ravno to, ravno to sem vam mislil naznaniti: dve krasni dami, to vam povem, to je lepota, kakor majka božja Bistriška“.

„Ktero mislite?“

„Visoko s črno mantilo.“

„Ha, ha, Joško ste li pijani, ta jih ima že naj manj pet in štirideset v večnosti.“

„Pa ima lepo, belo kožo, nježne majhne ročice.“

„Ki se znajo na čudno vižo z grčavima Joškoviimi sprijazniti“, dostavi sarkastično urednik.

„Gospod, vi me ne razumite, ali pa niste prav vidili, jest mislim uno —“

„Gospod, ali bo mogoče kočijo posebej dobiti, ki nam jo je konduktar — pa res, saj je tû — obljubil“; zasliši se za Joškom ženskin glas.

Naglo se on za kapo prime, do tal pripogne, kakor kitajski mandarin s tremi gumbi pred mandarinom s šestimi. Znamnje, da so se pri Jošku kolesa že dobro namazale.

Imela je črno mantilo, bila je srednje postave, podolgastega obraza, samo da štirideset naj manj jih je že za seboj imela; iz vesolnega potopa nekdanje lepote so ji tamno-rujave oči ostale, ki so brzo sem ter tje švigale.

„Koliko oseb?“ upraša urednik.

„Dve“.

„Prosim za imena, da Vas vpišem.“

„Kaj ni tako vse eno, če plačamo?“

„Prosim, milostljiva gospa, moramo biti poroki za blago, ki nam ga izročite — moram se potlej skazati, odgovornost je velika.“

„Precej bom tû!“ Pri teh besedah naglo odide na dvorišče k svòji — na videz — družbenici, in nekaj časa tiho šeptate.

„Joško, pa vendar te niste mislili, ta ima črno mantilo!“ upraša tiho urednik konduktarja.

„Ne, bog me obvari tega, saj vendar še nisem oslepel, hvala bodi bogu! To je njena pajdašica ali morebiti hišina. Ko ste z vozovlaka stopile, imele ste mantile na rokah, pa ste jih, kakor vidim, zdaj spremenile. Una, una, to vam je krasota, pa je zdaj z gostim zagrinjalom preprežena; — po pravici reči, gospod, to more biti kaj

visocega, res ste poprej uganili; kaj tacega se mi že deset let ni pripetilo.“ — Vzame cekin iz žepa in ga pokaže uredniku.

„Povejte mi, ktereга kralja je ta podoba, tih črk ne poznam.“

Urednik ga nekoliko časa pazljivo ogleduje in zakliče:

„To je rusovski zlat rubel, naj manj deset goldinarjev vrednosti; le pogledjte tu podobo, pravi car Miklavž, saj sem ga na Dunaju vidil. To more biti kaj posebnega — mrmra za se — kaj bo zdaj na Hrvaškem delala, v hrvaških toplicah!? kamor vendar noben pošten človek ne zahaja. Hm! Hm!

„Prosim, gospod; mislim da je dosti ime moje gospé, ker sem jez le njena pajdašica“, ogласi se spet tisti ženski glas.

„Prosim!“

„Grofinja Matilda Lokavska.“

„Hvala! dobro je!“ — in naglo zapiše.

„Bo li kmalo napreženo?“

„Prosim, lepo prosim, še pol ure potrpite, ker je šel postiljon v vas boljih konj iskat.“

„Kam bi se šlo za ta čas naj bolje na sprehod?“

„Ako je grofinji drago, tù doli po veliki cesti, tod je naj lepši prozor, stranske pota so slabe.“

„Hvala, priporočujem se za ta čas.“

Urednik godernaje smodko zapali in je že drugi klinček prižgal, ko mu spet Dunajčan pomigne. Pa ni utegnul ga zapaziti, ker memo pisarnice je zašumelo in urednik je debelo strmел v veliko, veličansko postavo z belo mantilo, o kateri mu je Joško pripovedoval. Oči je napenjal, da bi gosto zagrinjalo predrl, pa vse zastonj.

„Ta-le je! Ta-le je!“ ogласi se eden Lahov, ki so se zdaj kolo-dvoru približali.

„Pa ne gre v Rogatec?“ uprašа drugi tovarš.

„Ne, slišal sem, da gre v neke hrvaške toplice, kamor ne gre noben drugi, kakor kakšen kmet si kri puščat. To jo mora kaj posebnega tje vleči, ker le enkrat sem bil za šalo v Sutinskem, kamor debeluhі zahajajo, da bi skumerneli, pa to vam povem, ne grem več v ta hlev, ko bi mi ban hrvaški sam stregel“ — godrnja tretji.

„Veste kaj, jaz bi šel pa za njo, ko bi vedel, da je res tako krasna, kakor konduktér trdi; to bi bilo veselje, živela bi kakor goloba“, reče spet prvi mlajši.

„Ajdi! gospodje za vas je voz pripravljen, saj greste v Rogatec, — ne?“ vpraša Joško Lahe v taki taljanščini, kakor jo po navadi vsak star odslužen avstrijski vojak tolče.

Pridrdrá navadna poštna kočija, pred ktero so bili trije mršavi konji vpreženi. Spredej k postiljonu se Dunajčan vsede, v kočijo pa laška družina, kmalo je bilo vse vredjeno in odpeljali so se. — Dunajčan je spet svojo togoto pozabil, obrne se spet k laškim sosedom in poskuša, da bi vendar ktereга vjel, ki bi bil voljen njegov životopis

poslušati. Pa ni še dobro izgovoril, ko se po veliki cesti ropot začuje, kakor bi truma konjikov nasproti jahala.

„Kaj je? kdo pride?“ vpraša eden Lahov postiljona.

„Oh pomagajte! Kozaki! Kozaki!“ zasliši se ob enem ženski glas, ki je skoraj obupajoče na pomoč klical. — Postiljon ustavi in Lahi z voza skočijo gledat, kaj da se godi, ali bo morebiti treba po šegi srednjega veka kako nježno gospodično proti zmaju ali kaki drugi pošasti braniti.

„Kako lepa! Kako krasna! so vsi trije nehoté enoglasno izklicnili in zrli v blede lice tiste ženske z belo mantilo, ktere lepoto je Joško tako hvalil. Gosti pajčolan, ki jim jo je dozdej zakrival, bil je odgrnjen in bleda je naslanjala glavico pajdašici na prsi, ki jo je gladila in tolažila, da ni nič, da so navadni avstrijski konjiki, da so ulanarji, ki so le zavoljo sulic kozakom podobni.

Med tem je tudi dospela četa ulanov, ktere je mlad lajtnant vodil. Radoveden sam obstoji in skoraj začaran zre v premično podobno, pa nima časa se dalje muditi; marš naprej! se je spet zakadilo in kakih dvajset jezdicov je kmalo spred oči zginilo.

„Oh, zmiraj se bojim, kedar avstrijske ulane srečamo, ker so zavoljo sulic tako ruskim kozakom podobni. Moja gospa kozakov ne more trpeti in če le sulico s konjikom zagleda, misli, da so Kozaki in to je za njo strašna misel. Gospodje, kakor vidim, ste vi Lahi in ona je prava Polakinja; toraj bote žalostne spomine lahko zapopadli“, reče njena pajdašica zamaknjenim popotnikom.

„Prosim, gospodje, to ni poseben voz, to je pošta“, zarenči konduker. Vsedejo se in spet je vse v redu tiho in mirno; navadno čenčanje jim je prešlo, vsakdo je bil zamišljen in primeroval je lepoto zdaj s to, zdaj z drugo madono, ktere so nekdej slavni laški malarji naslikali.

Matilda Lokavska je bila res lepota, pa lepota nenavadna. Ni bila cveteča deklica v šestnajstem ali sedemnajstem letu, ki se še le razvija, ki je še le razcvetela. Ni bila več deklica, ki še sveta ne pozna, kateri se še vse nasproti smehljá, ki hrepeni po tistem tako sladkem čutju, ki se prva ljubezen imenuje. Ni bila več deva, ktero prva lirična pesem navduši, kateri ena serenada nobene noči več mirno prespati ne dá. Prešli so pri Matildi v večnost že davnej ti čutleji sladke noreče mladosti; odklenkale so ji že davnej vse te nade hrepenečega srca, imela je že za saboj životopis.

Barva lic, ktero so nekdej na kratko zaznamovali s besedami: bela je kakor sneg in rudeča kakor kerv, je zginila; blede, blede, jako blede so lica postale.

Ni bila več v tisti dobi, kedar zamaknjena pri bistrem studenčku obstaja in poslušá, kako nježno šumlja in kako prijetno tičice po šumah žvrgolé. Spadala je, rekel bi, k drugemu oddelku lepote krasnega

spola, kjer že mikavnost nadvladuje, ker imela je tudi že čez pet in dvajset let. Bila je Matilda ena tistih lepot, ki se včasih, pa le redko med vsakdanjimi obrazi salonov nahajajo. — Bravec! gotovo se ti je že primerilo, da si bil po zimi na „jour fixe“ na ples kam povabljen. Če je bilo pred pustom in če si bil dober plesavec, gotovo se ti je že naprej gnjusilo tlako delat iti. Pred si šel se s kupico dobrega vina krepčat — če si plesavec — ker žalostna misel te obhaja, kedar se spominjaš, da bo morebiti treba rejeno hčer hišne gospodinje v valcerju ali celo v kalopni polki kakih pet in dvajsetkrat okoli tirati. Devet odbije, zadnji čas je, da si kakor hraber vojak na odmenjenem prostoru in da se hišni dami za vselej ne zameriš. Klavern in potrtega srca se spraviš na pot, skorej krvave kaplje ti lica rosijo. — Salon je prepoln, gospodične ovenčane in nališpane si z rutami iz muselina pot od prve polonaise brišejo, — vesel si, že misliš, da ne bo nicoj nobene tlake in se greš naglo s cilindrom v desnici hišni gospodinji poklanjat. Uljudno ji roko poljubiš in nekoliko za take prilike običajnih besed mrmraš za izgovor, da tako pozno prideš. Smehljaje ti gospodinja rada odpusti — pa že se — o joj! — drugi glas za-njo zasliši. Devetnajst let stara Pepi, najstarejša hišna hči, te že spominja, da bi bila kmalo zavoljo tebe prvi ples zamudila, kako te je težko pričakovala in tebe le bilo ni — kako je bila huda itd. — pa da ti le z enim pogojem odpusti, to je: — Pa naglo besedo poprimeš in vdal si se za en valcer. Sicer Pepi ni grda, celo mikavna, ko bi ne bila v život taka donda. Po neznanem cilju in koncu hrepenečega, lirično-sentimentalnega mladenča bi še vtegnila vneti, pa če je človek, kakor Francoz pravi, enmalo „roué“, se je pa pred ko mogoče rešiti hoče. Na enkrat muzika začne, na ušesa ti doni ena preznanih Strausovih kompozicij, glavo pobesiš, greš po svojo Pepi in vdaš se, kakor pošten za muko pripravljen kristjan v nemilo osodo. Gnječa je velika, ker pleše čez petdeset parov, vidiš vse polno novih, neznanih obrazov in pri vsakem trenutku pazljivo pred seboj na tla pogleduješ, da bi prednikom na noge ne stopil. Na enkrat se ti nekaj nasproti zabliška, pogledaš v kot pri bolj tamnem oknu in vidiš žensko črno-svilnato oblečeno, ki kraj okna na desnico naslonjena sedi, na videz mrtva za vso šumečo drušino, vtopljen v spomine preteklih, za vekomaj oddaljenih časov. Na enkrat se sam iz svojega dolgega časa zbudiš, „touro“ za „touro“ kakor lesen se zmiraj memo okna vrtiš, samo da bi te še eden tacih pogledov dosegel. Vsega te gane premična prikazen, ki ima gotovo deset let več, kakor Pepi. Ali nepopisljiva nježnost kože njenega obraza, blede, skoraj vpadene lica, velike, roseče, modre oči in črni gosti lasje v navadni prosti, zraven pa okusni frizuri te za celi večer začarajo. Pepi te že po dvakrat, tudi trikrat upraša, preden ji kaj odgovoriš, in komaj se je znebiš, naglo se kotu pri oknu bližaš in za prvo kvadrilo prosiš. Neizrekljivo čarobno oko se v te vpre, debelo te pogleduje,

kakor da bi ga bil iz globokih sanj zbudil in še le čez nekoliko trenutkov ti lepa žena s samo besedo: da — obljudi. Strahovito dolgi četrť ure preteče, k kvadrili muzika zaigrá, srce ti že dolgo, dolgo ni tako hitro bilo, kakor zdaj — in ko bi se vprašal zakaj, odgovor bi si sam dolžen ostal. Roka se ti strese, ko neznano za levico primeš in se v vrsto Pepi nasproti postaviš. Začaran jej zreš v oko, rad bi ž njo pogovor začel, pa tvoja premična plesavka je vsa raztresena, komaj te posluša, njene misli se vse kod drugod sprehajajo in to te še bolj mika — pa kvadrila, sicer za prave plesavce naj dolgočasnejši ples, je naenkrat pri kraju. Sprevođiš jo spet na njeno mesto pri oknu, mrmraš nekoliko besedi za zahvalo, pa njej se zdeha — hočeš ji roko poljubiti, pa je zastonj iščeš, ker jo je že davnej odmaknila. Spet se nasloni in melanholično zre skoz okno, sama, čisto sama v ti veliki družini, ker ni tu srce, da bi zanjo bilo, ki bi njene tuge in muke, njeno življenje razumelo. Večer, bravec, je potem zate preč, nehoté se ti vedno predstavlja ta krasna in ob enem tako prosto opravljena žena, ker ti v vsaki gubi brez lišpa pravo elegancijo predstavlja. Sili se ti pred oči mična povest Rusa Turgenieva: „Trikrat sem jo srečal in nikdar spoznal.“ Pepi, Marija, Ana in kakor se vse druge mladenke imenujejo, pozabiš in misliš le na damo v črno-svilnati obleki.

In to bi bila, ko bi se ti bilo to v Varšavi primerilo, grofinja Matilda Lokavska.

„Prosim, vse je že v redu, konji so pripreženi, postiljon čaka na povelje, če ste pripravljeni, milostljiva grofinja, lahko precej odidemo“, tako nagovori Joško dami, ki ju je povsod iskal, da bi odrinile.

„So li kozaki že odšli?“ preplašeno grofinja vpraša.

„Kakšni kozaki?“

„Ni nič, ni nič, memo so ulani šli in moja gospodarica jih je imela za kozake, katerih ne more trpeti“, odgovori tovaršica, „prosim, prinesite kupico frišne vode in potem, če je vse naloženo, lahko precej odrinemo.“

Čez četrť ure postiljon zatrobi in posebni poštni voz je odrinil proti Hrvaškemu.

II.

Vse to se je godilo kmalo enkrat po letu 1849, v tistem času, ko je Hrvaška ravno svoje fevdne verige razdrobila. Kakor je pod fevdnim ustavom vse v vsaki zadevi neizmerno zaostalo, ostale so tudi toplice, ktere so v hrvaškem Zagorju skoraj na vsakih pet korakov nahajajo, popolnoma v antidiluvianskem stanu. Krapina, Sutinsko, akoravno obdarovane z izvrstnimi vrlci, so vendar le bore postaje za goste; človek včasih pred dežjem v zavetju nisi; naj bolja in lepša je Stubica sredi Zagorja z jako vabljivo in prijazno okolico. Škof

Vrhovac, kterege lastnina je bila, je dal hišo za goste sozidati, ki je še dandanašnji rumeno pobarvana in kaki majhni kosarni podobna. Za hišo se razprostirajo lepe zelene livade do vinogradov in gozdičev, ki klance in griče Zagorja kinčajo. Spredej je bilo viditi, da je bil tu njega dni drevored, ki je bil pa zdaj ves zanemarjen in z malim grmovjem zaraščen. Po drevoredu se je prišlo v staro, pobeljeno kapelo, kjer je bila za oltar velika s pajčevinami preprežena britka martra na steno priprta. Viditi je bil še porčehen, kjer so nekdajni grofi Sermaži mašo poslušali, pa današnje bi nikomur ne svetoval se nad njim ali pod njim gibati, ker bi se znal vsaki trenutek svojemu odločenemu prostoru odpovedati in se za vekomaj v pokoj podati.

Toplice so le kmetje zagorski obiskovali in si s kópanjem vred kerv puščati dajali; in tu bi si lahko predstavljal reko Nil, ko je bila v kri spremenjena, kadar je vreclec ves pobarvan iz toplíc pritekel. Naj imenitnejši gost, ki je sem zašel, je bil hrvaški slivar. Pa boš vprašal, bravec, kdo je hrvaški slivar?

Če te je kerikrat sreča zadela pred letom 1848 v kako hrvaško županijsko skupščino priti, začul si čudne krike, mislil bi, da so se volkovi iz slavonskih gozdov pritepli za tega ali tega kandidata pri županijskih službah glasovat. Bili so ti volkovi bōsi plemiči iz kmetov, ki so z magnati vred določevali po tako zvanem „starodavnem ustavu“ osodo domačije. Vem, če si se le količkaj v naši južni zgodovini ogledoval, imaš še dobro na pameti glasovite Turopoljce. Ker pa ti z vsimi državljanskimi pravicami obdarovani plemenitaši niso v gradovih in palačah stanovali, temoč v lesenih, z blatom namazanih kočah, ktere je večidel svinjak obdajal, imenovali so jih ljudje šaljivo: Slivarji. Večina izmed njih ni nikdar predrla v skrivnosti, ki jim branje in pisanje pravimo. Če je bil pa kdo tema umetnostima kos, ali da je celo dijaški, to je latinski govoril in staro ogrsko pravo zvršil, bil je pa že velik slivar in služba velikega sodnika mu gotovo ni odšla. Če je pa spadal k kvintesenciji vsih slivarjev, prvoval je med njimi, ker govoril je tudi nemški z ogrskim naglasom in brez artikelnov, francoski za silo, imel je lase po najnovejši šegi razčesane, puščal si je dolge nohte rasti, hodil je vedno elegantno opravljen in v prsih je nosil večí ponos, kakor kateri si hodi španjolski grand. Le, če si se o zemljopisu ali celo o povestnici v resni govor ž njim spustil, ti je trdil, da ima Kranjsko pet milijonov prebivavcov, da leži Italija poleg črnega morja in da so Robespierra še le leta 1848 v Parizu vstrelili.

Eden prvih zastopnikov te baže hrvaškega plemenitštva je bil Juri Bornimović. Imel je lepo črno brado, s katero se je med vsimi dikami svojega trupla naj bolj ponašal. Velike svitle oči in dolg po orlovo zakrivljeni nos mu tudi niso škode delali, kadar je srca krasnega spola naskakoval, pri katerem je bil vrlo dobro vpisan in zavoljo

svoje sreče jako na glasu. Kolikokrat se je po uspehu sam seboj zadovoljen smehljal in v brado godrnjal:

„Vse bi bilo v redu, ko bi bilo le enkrat mogoče mojo mošnjo jetike ozdraviti; ali tu ni nobenega leka. Danes sem spet travnik za šest sto goldinarjev prodal, nekaj menjic rešil in drugih dolgov poplačal in že je ene ničle zmanjkalo in kaj mi je šestdeset forintov!

Danes bo bal v streljani, pride Amalija, Lenčika, Reza itd., pa še za šampanca ne bo dosti!“

In tako se je večkrat s seboj pogovarjal; zakaj večkrat se je pripetilo, da je bil kak Bornimovičev travnik ali gozd, ali njiva na bobnu; in da sta se mu zmiraj šampanec in bordeaux bolj prilegla, nego hrvaška zelenika, kdo mu bo tega zameril. — Bil je iz stare rodbine.

Kedar je včasi s ponosom gospem začetek Bornimovičev razlagal, nikoli jih ni pozabil na svoj gradič povabiti gledat staro, z lepimi podobami prepleteno rjuho, s katero se je po navadi njegov predded v osmem stoletji po noči odeval! Če se ga je pa Juri včasih preveč nasrkal, vnel se je v njem na enkrat taki aristokratski ponos in se je tako napihoval, da razun grofa ali barona ni nobenega več poznal. Fajmoštre in tehante, ki so bili skoraj vsi kmetiškega rodu, pa so jih takrat tudi med plemenitaše šteli, je kar piškurje, šinkovce, grabce itd. imenoval, akoravno je njihovo vino z veseljem pil. Če je pagata ali celo škiza ugledal, začelo mu je srce hitreje biti, ni mu dalo več miru, vsedel se je in igral tako strastno, da bi bil v nesreči celo svoj najlepši kinč, brke zaigral. Ali do tega ravno ni nikoli prišlo, to da marsikaka njivica je zginila iz gruntnih bukev njegovega nekdanj lepega posestva. Bil je zraven tega tudi neznano čistilakomen, pa ne za povzdigo domačije, temoč da bi bolj svoji jetični mošnji pomagal, v krasnej surki po salonih parado delal ali celo katerikat, kar je bilo sredotočje njegove fantazije, baron ali grof postal. Ker kakšna čast je: veliki sodnik biti, za kar je bil že tako brez vse brige po starodavnem ustavu rojen! Leta 1848 so bili vsi slivarji, kakor stari s privilegijami obdani plemiči madjaroni, ali Bornimovič si je mislil, hajd, zdajle je čas, če si hočeš pomagati in postal je „Hirac“. Tudi je spravil vse kmete svojega okrožja na noge, da so šli s kosami oboroženi čez Dravo, ker naredil ga je ban Jelačić za polkovnika narodne straže. Pa mala mu je bila skrb za uvajenje in uredjenje svoje čete, le z lesketečimi žnorami preprežena oprava mu v svoji novi časti noč in dan pokoja ni dala. Da jo je pred Perczelnom prvi nazaj čez Dravo umaknil in se potem v Varaždinu v svitli polkovnikovi opravi razkazoval, neče sam nikdar rad omeniti.

„Da“, pravi, „ko bi bil jez Perczelna navihal, zdaj bi bil lahko ban brvaški, tako sem bil pa nesrečen, skoraj ves imetek sem za narodno reč potrosil in zdaj mi je domovina tako nehvaležna, da mi

še službe sodnika ne privoši! — Prekleti Švabi!!“ Tako je vedno svoje pomilovanje zapečatil.

Pa bo kdo rekel, zakaj ni Bornimovič, ker je bil le vendar lepo zraščten in brez oporeke mikaven mož in nekdanj zlo premožen slivar, pri krasnem spolu sreče poskusil in golobičice s saj sto tisuč forinti v svoje zanjke vjel? O, tudi tega ni zgrešil. Komaj je staro-ogrsko pravo zgotovil in posestvo svojih dedov slivarjev prevzel, je že, še ne popolnoma štir in dvajset let star, lepo mlado nevesto iz Madjarskega v svoj gradič pripeljal, da bi skupej, kakor par grlic, kraljevala. Še kakor mladeneč se je strastno zaljublil, se pod okni po noči in po dnevi sprehajal in toliko časa zdihoval, da jo je snubil in dobil. Bila je njegova Emilija ali Milči, kakor jo je takrat imenoval, še le osemnajst let staro, jako nežno zidano bitje, ki je vse notranje napake Jurja prezrla in le vunanjega prelepega Bornimoviča strastno ljubila. Zakaj, veruj mi bravec, če si še tako izobražen, bistroumen ali celo učen, pri tem pa ne od nog do glave kakor igračica, si vedno zgubljen, če se le lepo friziran komí ali celo tanko prepasan lajtnant prikaže; ker grevenga pride poznej.

Juri in Milči sta se v Čislavcu — tako se je posestvo Bornimovičev imenovalo — od konca kar začarana gledala in poljubovala; pa to je le kakih pet mescov trpelo, potem se je živi Juri spet iz svojih sanjarij zdramil in se spominjal srečnih študentovskih časov, kako so se na večer v krčmi skušali, kdo ga bo več nosil. Tudi ni pozabil gesla svojih prededov, ki so bili, kakor je trdil, pravi stari Hrvatje: da človek ne živi samo od ljubezni in zdihovanja, ampak tudi od dobrega hrvaškega vina! Začel je spet svoje sosede, posestnike in fajmoštre obiskovati, kjer so ga vsi z nežrekljivim veseljem sprejeli, ker burke vganjati, kakšno kosmato v spodobni obliki povedati ni bil nihče Jurju Bornimoviču kos.

Milči, kaj tacega nenavajena, je od konca zdihovala in solze točila, ko se je presrečni Jurič ob polnoči domu primajal, in ga skrbno popraševala, kaj da to pomeni?

„Kaj tebi mar, žena? kaj misliš, da bom zmiraj doma v kotu tičal?“ ji dragi Jurič pijan kakor sod odgovoril; se godernaje sleče in v postljo vleže.

Pa prišla je tudi na Bornimoviča vrsta, da svoje gostoljubne sosede enkrat pogostuje, kakor se spodobi. Ob desetih dopoldne so z rakijo pričeli in jo potem po starohrvaški šegi do družega dne zjutraj vlekli, da so en par sodov močnega Okičanca izpraznili. Milči, vtopljena le v lirične pesmi Petöfy-a in v romane Viktor Hugo-ta, je skorej od groze v medlevec padla, ko je vidila, kakšen je zdaj njeni nekdanj tako sentimentalni Jurič, ko se je v starohrvaškega kučegazda spremenil. Zvečer je zginila, ni je bilo več na sprečled, kar je Juriča zdaj pričo svojih gostov strašno zbadalo in grizlo. Drugi dan, ko je enkrat zadnji pajdaš odšel, se mu še le razkačena Milči prikaže.

Prvikrat mu ni besede privošila, pa tudi Jurič ni po starohrvaški — kar ni nikdar pozabil dostaviti — nobene šale razumel. Akoravno je bil nekdanj tako zdihujoč in je še zdaj francozki dosti dobro govoril, le vendar po običaju svojih starohrvaških očakov — kar je spet dostavil — za palico prime in — — — — — štiri tedne poznej sta bila Juri in Milče po razsodbi ločena.

Milči je šla s do smrti ranjenim srcem nazaj k svojim staršem na Ogrsko, Juri je pa ukal in žvižgal od veselja, da je spet sam gospodar v hiši svojih prededov.

Proda zdaj prvikrat najlepši travnik za pet tisuč forintov v srebru in gre, kakor je sam pravil, svojo jezo in tugo v Baden-Baden in Homburg topit. Tu jo je toliko časa topil, da je čez pet tednov spet suh v Čislavec pridrdral. Po vojski leta 1848—49 je v silovito zadolženem gradu prededov svojo žalostno osodo premišljeval: Spred in zad na cente dolga, nobene službe, nobene časti in v nogah putiko!

„Ruiniran mož sem! domačija in ženske so me na kant djale!“ malanholično nekdanj tako lepi Juri zdihuje.

Spravi okoli sto goldinarjev skupej in se poda pobitega srca v Stubico svojo putiko ozdravljat — Helgoland, Kissingen, vi ste predalet! V štirih tednih je spet popolnoma čvrst ali pa tudi vsled dolgega časa v tih prekletih „slivarskih“ toplicah, kakor jih je sam preklinjal, je že večkrat premišljeval, kaj bi bilo, ko bi vsemu konec storil. — Pa tudi ti štirje tedni so nazadnje brez družnje pretekli in od veselja poskakovaje se poda k oskrbniku račun poravnovat. Pa ravno takrat stopi iz Oroslavске pošte urednik v sobo in poda staremu oskrbniku debelo zapečateno pismo, ki se je tako-le glasilo:

Slavno oskrbništvo Stubiških toplic!

Čez tri dni se pripelje k Vam grofinja Matilda Lokavska, ki je že dolgo želela lepo Hrovaško zemljo na lastne oči viditi. Stubiške toplice so ji bile zato nasvetovane, ker so sredi Zagorja, dosto prostorne za dva ženska gosta, ki le po miru in po pokoju hrepenita. Včasih ima grofinja enmalo ekscentriške misli, kar naj vas pa nikakor v vašem navadnem dnevnem redu ne moti. Sicer pa podpisani prosí, da ji na vsako vižo postrežete, ker na račun se ne bo gledalo. Tudi prosim, da tega pisma nikdar ne omenite. Vaš ponižni sluga

Grof Aleksander Rostov,

tajnik pri rusovskem poslanstvu v Beču.

Tudi Bornimovič prebere parkrat mikavni list in v brado goderinja: Eksentriška, eksentriška, to kaj pomeni! Na račun se ne bo gledalo! To je, to bo pa morebiti mikavno!

„Pavl“, se obrne k oskrbniku, „veš kaj, zdaj pa še ne grem, moram vendar viditi, kakošna je Matilda?“

„Kakor ti je drago, ljubi Jurič.“

III.

Osem dni poznej je sedel Bornimovič v oskerbnikovi sobi na kanapéju; zdehalo se mu je in na videz se je neznano dolgočasil. Še le Pavlove stopinje so ga predramile iz sanjarije.

„No Pavle, kaj novega?“ vpraša s potegnjenim glasom.

„Če vi več ne veste od mene, tako je presneto malo; pa res, koliko šanc ste že pred trdnjavo vzeli?“

„To vam je huje od Komorna; še vidil je dozdej nisem, saj je zmiraj s tako gostim tanjem zamrežena, kakor bi bila v Stubici gnjezdo tistih silovitih ameriških muh, — kako se jim že pravi — muskvitos, če se ne motim.“

„Ali lepa pa je, to stoji; take ženske že ni bilo v naših toplih, kar jez pomnim — in, kar je poglavitna reč, tudi neznan bogata je, ker ima zlatih rubeljnov na pehare“, odgovori smepljaje oskerbnik.

Ko Bornimovič od cekinov zasliši, zasvetijo se mu oči na čudno vižo, vsa strast njegovega sedajnega življenja, sredotočje vseh njegovih želj, mu plameni iz svetlih punčic njegovih oči.

„Mislite mar, da je zlo bogata?“ naglo poprime.

Oskerbnik, ki je nekdajni stan in sedajne okolšine našega junaka na tanjko poznal ter mu jih Bornimoviču v dnu srca bral, nasmehlja se enako staremu lesjaku, rekoč :

„Kaj bi vam vse to pomagalo? saj je vaša žena, če se ne motim, še pri dobrem zdravju, — ne?“

„Pomagalo? kaj pomagalo? saj nisem špekulant, ali to je že stara prakтика, da če je ženska lepa, izobražena, polna duha, zraven pa še s pol milijonom, na priliko, obdarovana, je trikrat bolj mikavna — ali ne? — Vsaj meni se vselej tako dozdeva in mislim tudi, marsikomu drugemu.“

„Pa kaj, gospod Gjuro, da se tako počasi motate, saj se ne spomnim, da bi bili kdaj ktero trdnjavo brez čisto vsega uspeha oblegovali, akoravno vas že od mladih nog poznam.“

„Ali to vam je čudovita ženska, meni se zdi, da jo enmalo trka; zakaj kamor so obrnem, povsod se me ogne, ali če ji pot preprežem, kar brez vseh ceremonij se nazaj obrne in mi hrbet pokaže“, odverne nejevoljen.

„V ti zadevi imate prav“, odgovori zamišljen Pavl, „skoraj bi bil jez vaših misli, ker veste, kaj je v petek popoldne storila!“

„Kaj? Nič ne vem, celo popoldne sem spal, kaj je bilo?“

„Proti trem jo naenkrat zagledam, ko je od vrha do tal črno oblečena proti kapelici počasi korakala, — bila je brez zagrinjala in na glavi je imela diadem iz samih pravih demantov sestavljen. Svetili so se kakor solnce, jez bi bil kmalo oblešel, ko so se solnčni žarki

strastno vanje vprli. — To vam povem, take bogatije pa še nisem kmalo skupaj vidil. Mislil bi bil človek, da se je za kakošno posebno svečanost tako nališpala, pa bilo je vse samo zavoljo kapelice. Čez dve uri je taka pred altarjem sv. križa klečala in s povzdignjenima rokama molila, potem je spet tako počasi, skoraj bi rekel, slovesno domu se podala, se spravila, po navadi oblekla in kakor vsaki večer s svojo pajdašico na sprehod odšla.“

„Čudne reči! čudne reči! — to je pa neznano mikavno! mrmral je Bornimovič z glavo majaje.

„Na večer vprašam pajdašico, kaj da je to pomenilo?“ nadaljuje oskrbnik, „pa viditi ji je bilo, da ni bila na odgovor pripravljena; sicer težko je v zadrego pripraviti, in je komaj razumljivo jecljala: To je v spominj neke grofinje, drage osebe, ki je na ta dan popoldne pred štirimi leti umrla.“ — Pa ta odgovor me ni nič kaj zadovoljil in res dobim v nedeljo poznej od taistega grofa Rostova sledeči nemški list.

Ko ga Pavl v listnici išče, Bornimovič naglo po koncu skoči, in z nepopisljivo radovednostjo komaj pričakuje, da bi mu ga podal.

„Tu je!“

Bornimovič odgane in bere:

Častiti gospod!

Pozabil sem vam naznaniti, da je grofinja Matilda L. včasih enmalo ekscentrična, da svoje sorte muhe lovi: posebno se v petkih rada nališpa in z diademom na glavi okoli sprehaja, kar vse naj vas nikdar v vašem navadnem obnašanju ne moti.

Vaš

grof R.

„Ho, ho, ho!“ nasmeja se na ves glas, „Pavl, kakor iz vsega vidim, da ni naša lepa grofinja le enmalo prismuknjena, temveč popolnoma nora, in da vi niste več oskrbnik naših lepih Stubiških toplic, ampak Zagorske norišnice!“

„Vse mogoče, vse mogoče, dragi Gjuro, da se le spleča, in taki gostje bi mi hili vedno po volji, da bi tudi po glavah plesali“, odgovori mirno Pavel, ki je dobro sprevidil, kam pri Bornimoviču pes taco moli. — „Pa bi se saj“, nadaljuje, „na njeno pajdašico obrnili, ker ženske te baže, pravijo, v teh zadevah naj bolje postržejo.“

„Pavle, kaj dvomite? Vse sem že poskusil, pa kakošen odgovor sem dobil! Vite ga!“ na glas bere in prestavlja, ker je bilo po francoski pisano.

Častiti gospod baron!

Ker nisem za zdravja voljo sem prišla, ampak da bi samoto tega kraja uživala, tako bote lahko zapopadli, da gotovo nisem namenila tukaj posebnih pripetljejev in dogodkov v ljubezni iskati. Pričakovaje od vas, da bote ponižno željo slabotne ženske v časti imeli, ostanem itd.

grofinja M. L.

„Baron, baron! he, he, he“, — smehljuje Pavl mrmra, „kakor ste mi naročili, tako sem vas pajdašici naznanil, namreč: baron Juri Bornimovič, plemenitaš hrvaški in posestnik Čislaveške grajšine, — ali je prav, ne? saj nič ne škoduje, koristi pa lahko, tako sem si mislil.“

„Prav, prav — pa res, kaj sem že hotel vprašati, ali niste dobili nobenega glasu, če se kaj dolgo tu muditi misli?“

„Tega ne, pa mislim, da celo poletje, ker je pred včerajšnim svoj glasovir iz Beča dobila. Kaj je še niste, Jurič, proti enajstim na večer čuli, kako vam prekrasno igra in melanholično zraven popeva; kakor se mi zdi, mora biti poljski ali francozki. Nazadnje pa, kakor glasovi potihujejo in tako zadnji glas odmre, da človek sam ne vé, kdaj.“

„Slišal sem. — Celo polletje mislite, oh, še časa dosti!“ veselo Bornimovič zakliče.

Ura je ravno enajst kazala, bilo je zvečer, in na enkrat zaslišita melanholične glase od glasovira iz prvega nadstropja, v katerih Bornimovič precej slavnega poljskega skladatelja Chopina spozna, ki od prve do zadnje note le tuguje in žaluje.

„Lahko noč, zdaj grem pa v svojo sobo, tam bom bolje čul, ker je ravno njeni sobi nasproti“, se Bornimovič od Pavla poslovil in mu še enkrat med vratni roko trdo stisne. (Konec prihodnjič.)

Narodne vraže in navade.

(Na Dolenskem nabral L. Podgoriški.)

Pravijo, če vrže kdo o veliki noči blagoslovljene jajčne lupine v žabjo lužo, vkroti žabe, da se ne oglasi nobena več. To si pa malokdo upa, ker tacemu ne dadé odveze pri spovedi. Tudi potre-sajo take lupine po njivah, ker mislijo, da potlej vse kače prebežé ž njih. Ostanjke pa, postavim blagoslovljenega mesa, kosti — zatičejo za tramove pod streho domá in v zidanicah, da ne treši v hiše, ali pa, da jih devljejo na ogenj, kedar žuga huda ura. Živini dajó velikonočnega kruha, da se potlej bolje redí, in kokošem, da raje nesó. — Kdor bos stopi na kačjo kost, njemu se noga obeli, in kdor prime za palico, ali sploh za kaj, do česar je segnila kača, obeli se mu roka. — Kdor si reže nohtove o petkih, ima trdne zobe. — Če ob enem ura bije in zadnjo uro zvoní, to je kazno, da bo kmalo mrlič. — Če nesó otroka h krstu v dežji, poreden je nek potlej, če ga pa mati dojí, preden je krščen, pa zelo lakomen. — Binkoštno nedeljo pastirji ne ženó nikoli pred šestimi živine na pašo, da je čarovnice ne molzejo. — Če vzame kdo mlade tiče iz gnjezda in jih zopet nazaj dene,

mravlje jih vjedó; če jih pa potiplje, ali tudi samo dahne va-nje, ali pa še pod streho pové za-nje, skujata se starec in starka, in kače jih vjedó. — Kresni večer nastiljajo s praprotjo po sobah; pravijo, da nastiljajo sv. Janezu. Ta večer trgajo katarinčice in vtikujejo jih za streho. Čigar cvetica se najprvo posuši, tisti najprej umre. — Zajcu gledajo jeseni na repovo dlako. Če je debela in trda, znači to hudo zimo. — Kedar ženska žvižga, joče se Mati Božja. — Zeleni trta o sv. Martinu, ni hude zime potlej. — Če gre veliki petek dež, pomenja to nerodovitno leto. — Otroci ne smejo skakati drug čez drugega, sicer bi ne odrašali lepo. — Sv. Rešnjega Tela venci so zoper hudo uro; devljejo jih na ogenj. Tudi kadé ž njimi bolno živino. — Kedar gré močerilec navzgor, to je, iz vode, tedaj bo lepo vreme, če se pa pomiče proti dnú, je kazno, da se bo vreme spremenilo, da bo grdo. — Kdor speče in pojé mačka v tacem kraju, kamor ni še nikoli ne solnce posijalo ne zvon čul se, nevidljiv je. — Ob hudi uri se vozijo čaravnice v oblacih; zato eni streljajo takrat v zrak, da bi popadale doli. — Če je pustne dni vreme deževno, pravijo, da sočivje dobro obrodi tisto leto. — Če je na sv. Marjete dan lepo, potlej je dosti medú. — Kdor trpinči živali, tega bojo one tožile na sodni dan. — Na vnebohoda dan priženó pastirji živino vselej še pred solnčnim zahodom domú, zato da je čaravnice ne molzejo. — Kdor pojé kačje srce, njega ne piči nobena kača. — Krava zgubi mleko, če stopi na tiče gnjezdo. — Če tepó kravo z obeljeno palico, dobi erdečo mleko. — Na lvelike maše dan je na vsacem sadnem drevesu kača, zato si ta dan ne upajo na drevje, tudi ne tresejo sadja. — Če grmi in treska na sv. Marjete dan, ni potlej ne lešnjekov ne orehov.

Jugoslovensko slovstvo.

Ravno sada se tiska moja knjiga pod naslovom :

УЗАЈЕМНИ ПРАБОИИИ СЛОВАНИКИ, to je: uzajemna SLOVNICA ali MLUVNICA SLAVJANSKA.

Ta slovnica prisposodablja i sravniva jezik staroslavjanski, ruski, horvatskoserbški, češki i poljski; po priložnosti se ozira take na jezik gorotanskoslovenski i bolgarski, na ugerskoslovenski i lužičkoserbški; onda ustanovi ona povsuda takodjer slovničke izraze i slike uzajemne, to je ktere su v istinč, v dejanji, de facto uže sada obične ali v celom slavjanstvu ali vsaj v većjem njegovom dělč. Ona obsega zato v jednom celku šest slovníc.

Ta slovnica je verlo važna, osobito v sadajnoj dobč dobro došla: jer v jugoslavjanskijh plemenih vlada v obče živa želja po književnoj

slogi in uzajemnosti, odtuda tako znameniti prinesci na jugoslavjansku akademiju: ta uzajemna slovnica pak kaže put, kaže cestu, po kojoj možemo se dostati do književne sloge i uzajemnosti; isto tako vlada živa želja po književnoj uzajemnosti i po izobraževanju materskoga jezika take med Čehoslavjani, dokaz tomu, jer se je uže pred več lěti oglasilo, da bi se spisala knjiga „Brus jazika českého“, koja bi razlagala i svetovala, kako se ima českoslavjanski jezik izobraževati i izdelavati: uprav to razlaga pritomna uzajemna slovnica slavjanska, samo da razlaga ješče več, to je: kako se ima udělavati ruski, hrvatskoserbski, česki i poljski jezik, da bi koliko moguče, lahko razuměli vsi književni Slavjani.

V ostalom hvaliti se mora slovnica jednom sama, brez pogrěšek ne bude, pritom nije niti tako naduta, da bi se nadala vsēm ustreči: ale jamačno je važna, koristna, prospešna i polezna vsakomu spisovatelju i književniku slavjanskomu, budi on kterogakoli narečja ali plemena slavjanskoga.

Spisana je pismeni latinskimi, jezikom uzajemnim, to je takovim, kao ovi oglas, takovim, da može knjigu za potrebu razuměti i ju brez skerbi i brez brige v ruke vzeti vsaki književen Slovenec, Horvat, Serb, Čeh, Moravan, Slovak itd. Osobito može se priporučiti dijakom.

Obsegala bude knjiga 15 tiskanih listin (bogen) i pride na světlo v trěh svezkih, vsaki po 5 tiskanih listin, zvezek po jednom stotinjaku (gulden) avstr. vrědnosti.

Molim priljudno i učtivo ne samo svoje osobne prijatelje i poznanike, nego vse prijatelje književne sloge i slavjanske uzajemnosti, da bi blagovoljili na prvi svezek predplatiti s jednim stotinjakom, i predplatitelje na ovu knjigu sbirati i peneze, novce, meni poslati, jer 2. i 3. svezek mogu samo onda izdati, ako dobim na prvi svezek naj manje 200 predplatiteljev; za zvezka 2. in 3. se daju penezi stoperv onda, kada predplatiteljem ta dva svezka v ruke dojdeta.

Pa uže prvi svezek sam za se čini knjižicu sicer neveliku, pa vendar dosta zanimivu i važnu. Drugi i tretji svezek izideta zajedno i jima se pridá naslov cele knjige, predgovor i kazalo.

Na deset predplaćenih iztisov se da jednajsti na dar.

Peneze, novce, molim franko pod naslovom:

Matija Majar,

župnik v Gorjah,

Post Arnoldstein, Kärnten.

Drobtinice za leto 1862. Učiteljem in učencom, staršem in otrokom v poduk in kratek čas. XVI. letnik. Izdalo ravnateljstvo Lavantinskega semenišča.

Šestnajst let je minulo, kar so nas Drobtince pervikrat razveselile. Od leta do leta so nam donašale bogato zalogo koristnih spisov za domače in šolske potrebe, vsako leto so nam pripovedovale veliko veliko lepih reči za mladino in odrasčene ljudi. Tudi letošnji tečaj,

na vse strani bogato opravljen, ni zaostal; v narodnem oziru pa presega celó vse poprejšne letnike. Večino sestavkov je spisala roka našega duhovnega očeta, ki so se do zadnjega izdihljeja trudili za časni in večni blagor svojih slovenskih bratov; to naznanilo je Drobtnicam gotovo najlepše priporočilo. Kar so čutili rajni škof v preblagem sercu, vse to so razodeli v letašnjih Drobtnicah, kakor bi bili čutili, da zadnjikrat govoré ljubim Slovincem. Naj se njih besede glasé čez hribe, čez plan in v nemajo serce slovenskih bratov za Boga, za dom, za cesarja. V pretresovanje posameznih sestavkov se tu ne moremo spuščati, eden je zanimiviši od drugega, kar so jih spisali v letašnje Drobtnice; prepričani smo si, da si jih vsak bravec ne bo samo enkrat prebral, ampak z veseljem prebiral in prebiral. — Tudi vunanja oprava je prav lična in vkusna. Cena jim je 1 gld. 40 kr. — Naj letašnjih Drobtnic ne manjka v nobeni slovenski hiši!

Pjesme Meda Pucića. U Karlovcu. Naklada tiskarskog i književnog zavoda Abela Lukšića 1862.

„Pjesme“ Pucićeve, ki so pred nedavnim zagledale beli dan, so prežlahten biser slovanskega pesništva; vsaka razodeva pravega pesnika, kakor jih imamo dan danes le malo Jugosloveni. Visoke izvirne misli, krepek naroden duh, jedernat blagozvučen jezik in neka posebna milina in lahkota v stihovih so glavne prednosti teh poezij, ki so iz domoljubnega, za blagor svojega naroda vnetega serca kalí pognale. Naj ogrevajo nam srca za narod in dom in za vse, kar je lepo in dobro! — Notranji izverstnosti se prilega tudi vunanja oprava; krasna je na vsako stran, kakor sploh vsa dela, ki izhajajo iz g. Lukšićevega tiskarskega in književnega zavoda v Karlovcu. Cena jim je z ozirom na bogati zapopadek in krasno opravo zelo nizka, namreč 1 gld.

Cvetje iz domačih in tujih logov. VII. in VIII. vezek. Cvetja iz domačih in tujih logov, ki prinaša najboljša dela slovanskih in drugih narodov v slovenskih prestavah, prišla sta ravno kar zopet dva vezka na svitlo in obsegata konec prelepe povesti „Babica“ v g. Cegnárjevi in začetek „Ksenofontovih spominov na Sokrata“ v g. Hrovatovi prestavi. Da poslednje delo gg. naročnikom še letos celo v roke pride in da se z novim letom nova versta pričeti more, izide mesca decembra še eden vezek, ki bo obsegal nadaljevanje in konec Ksenofontovih spominov.

Da si ravno se letos še ni oglasilo toliko prejemnikov, da bi bili poplačani vsi stroški (tiskarni in honorarji gg. pisateljem), izhajalo bo Cvetje vendar še prihodnje leto, ker je nam večih slovenskih lepoznanških in učenih del tolika potreba; po tem takem bo prinašalo „Cvetje“ tudi v prihodnjem letu najboljša dela starih klasiskih narodov (posebno pesniška ali zgodovinska) in novejih evropskih, posebno slovanskih rodov, v dobrih slovenskih prestavah; prejemale se bodo vanj pa tudi izvirna dela slovenskih pisateljev, bodi si lepoznanškega ali podučnega

zapopadka. Sploh se bo gledalo v prihodnje na to, da bodo dela, ki jih bo prinašalo „Cvetje“, ne samo zanimiva za učene čitatelje, ampak za vse odraščene bravce slovenskega naroda ter jim služile v poduk ali kratek čas. Kdor želi kaj po tej poti izdati, naj v kratkem naznani.

Slovenska slovnica za domačo in šolsko rabo.
Nova, vsa predelana in popravljena izdava.

Pervi oddelek „slovenske slovnice“, ki jo izdelujem za šolske in domače potrebe, prišel je pred kratkim na svitlo in zapopada celo „glasoslovje“ in „oblikoslovje“ do glagolske sprege (I. vrste 2. razred). Cela slovnica izide v treh oddelkih in bo obsegala najmanj 15 tiskanih pol v veliki osmerki. Pravila, po katerih sem delal, pripomočke, kateri so mi rabili pri izdelavi, pa imena čast. gospodov jezikoslovcev, kateri so mi prišli s svojim svetom na pomoč, vse to se naznani v predgovoru, ki pride s naslovnim listom vred s poslednjim oddelkom na svitlo; tu naj se opomni samo toliko, da je nauk „o naglasu“ po nasvetu gg. Sveteca (Podgorskega) in Žepiča osnovan. Bodi tu vsem častitim gospodom, ki so mi slovnico še v rokopisu pregledovali in popravljali, tu očitno moja serčna zahvala izrečena, ob enem pa tudi moja ponižna prošnja naznanjena, da mi pridejo s svojim svetom tudi pri dalji izdelavi na pomoč. Ob enem pa prosim tudi drugih čast. slovenskih jezikoslovcev, ki jim pride moja slovnica v roke, da jo blagovolijo pazljivo prebrati ter me blagovoljno opomniti, če tu ali tam nisem prave zadel, da se pri novem natisu, kedar ga bo treba, popravi ali predela.

Naročnina za celo delo iznaša 1 gld.; če se naročnikov vsaj 15 na enkrat naroči, pošljejo se jim iztisi poštne prosti; posamezni iztisi, pod križnim zavitkom poštne prosti prejemanj, pa veljajo 1 gld. 30 kr. Po bukvarnicah (na Dunaju pri Gorisku, v Gradcu pri Hesse-ju, po ostalih mestih pri znanih knjigarjih) veljâ cela knjiga 1 gld. 30 kr., za učence gimn. in realnih šol 1 gld. 15 kr., kateri znesek se odrajuje pri prejemi prvega oddelka za celo delo. Vsakemu g. prejemniku se pošlje 2. in 3. oddelek po tej isti poti, po kateri je prvi oddelek prejel. Po teh bukvarnicah so tudi na prodaj „Viljem Tell“ (13 pol) 1 gld.; „Babica“ (19 pol) 1 gld. in „Kriton in Apologija“ (5 pol) 36 kr. A. Janežič.

Besednik.

Anton Martin Slomšek.

Dan 24. kimovca je za celo Slovenijo dan tuge in žalosti; nepopisljiva zguba je zadela nas uboge Slovence. Prenehalo je ta dan

biti serce, ki ga je bila sama ljubezen in dobrota; onemela so usta, ves čas polna sladkih naukov; otrpnile so roke, ki so znašale za vsako leto Slovincem toliko dušne zabave; umolknil je mili slavček, ki je tako sladko prepeval in v petje vabil drage rojake in sestrice: umrl je naš prvi ljudski pisatelj, zgubili smo našega duhovnega očeta Antona Martina Slomškega. Njih truplo že počiva pod hladno gomila, njih duh pa bo živel med nami, dokler poslednji Slovenec ne izdihne. Slomškov duh naj nas navdaja in ogreva za Boga, za dom in za cesarja! — Bili so rajni rojeni 26. listopada 1800, mašnik posvečeni 8. kimovca 1824, knez in škof izvoljeni 30. maja 1846. Naj v miru počivajo!

* Dne 20. septembra je praznovala Rusija tisočletnico svojega obstanka. O tej priložnosti je počastil ruski car Aleksander tudi 25 Avstrijancev z različnimi redovi ali svetinjami in med njimi tudi čast in diko Slovencev, g. prof. dra. Fr. Miklošiča, pervaka v slovanskem jezikoslovstvu, in ljubljenca slovenskega naroda g. dra. J. Bleiweisa, vrednika ljubljanskih Novic.

Red sv. Vladimira razreda 3. so prijeli: Dr. Purkyně, profesor zdravilstva v Pragi; dr. Palacki, zgodovinar v Pragi; Ivan Kukuljević, veliki župan in zgodovinar v Zagrebu. — Red sv. Ane razreda 2. s krono so prejeli: Superintendent Kuzmany na Dunaji; prof. Miklošič na Dunaji; Vuk Štefanović na Dunaji; korar Kuziemski v Lvovu; Dobranski, svetovavec deželnega poglavarstva v Budimu. — Red sv. Ane razreda 2. brez krone: Arhivar Erben v Pragi; dr. L. Rieger, vrednik naučnega slovnika v Pragi; prof. Hatala v Pragi; prof. Sušil v Brnu; prof. Šembera na Dunaji; prof. Petranović v Zadru; dr. Subotić v Zagrebu. — Red sv. Vladimira razreda 4. so prejeli: Prof. Golovacki v Lvovu; prof. Hadžić v Novem Sadu; dr. Mažuranić v Zagrebu; dr. Bleiweis v Ljubljani. — Red sv. Stanislava razreda 2. je prejel: Rezač, vrednik v Pragi. — Red sv. Ane razreda 3. so prejeli: Prof. Nikolajević v Zadru, bibliotekar Vertatko v Pragi; Francisci, vrednik v Pešti; Dziedicki vrednik v Lvovu. — Red sv. Stanislava razreda 3. je prejel Stanković na Dunaji. — Perstan z brilantom. g. Jezbera, vrednik „Slovenina“ v Pragi.

* „Koledarček družbe sv. Mohora za leto 1863“ se marljivo natiskuje in se okoli srede tekočega mesca častitim družnikom razpošlje. Obsega na 8 polah, razun navadne pratike in imenika častitih družnikov, več lepoznavskih in podučnih reči. Za prihodnje leto ima družba že več prav lepih reči pripravljenih.

* Ravno pred natisom nam pride prelepo tiskana in za vse Slovane jako imenitna knjiga v roke pod naslovom „Anthologije jihošlovanská s předcházející kratkou srovnávací naukou o tvarech a připojením slovníčkem“, ki jo je sestavil g. V. Křížek, vodja realnega gimnazija v Taboru. Cena jej je 2 gld. 20 kr. in se dobiva v Celovcu pri Liegelnu, v Ljubljani pri Lercherju in v Gradcu pri Ferstelnu. Prihodnjic več o njej.

Natisnil Janez Leon v Celovcu.